

LÄRARHAND- LEDNING

RIKSDAGSVALET 2022 -
RÄTTIGHETER ÄR INGET VAL

INGETVAL

MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER SKA GÄLLA ALLA

Inledning

De mänskliga rättigheterna är universella och Sveriges åtaganden enligt internationell rätt måste respekteras – oavsett vem som bildar regering efter valet. Men hur framställs mänskliga rättigheter i riksdagspartiernas valbudskap? På vilka sätt tar det sig uttryck i valfilmer, partiledardebatter och politiska program? Och vilka likheter och skillnader finns mellan partierna?

I två övningar ges eleverna möjlighet att granska valbudskapen inför riksdagsvalet utifrån ett människorättsperspektiv.

SYFTET MED ÖVNINGARNA ÄR ATT GE ELEVERNA:

- Ökade kunskaper om de mänskliga rättigheterna i allmänhet.
- Möjlighet att fördjupa sina kunskaper om riksdagsvalet 2022 utifrån ett människorättsperspektiv.
- Färdigheter att tolka och analysera politisk kommunikation.

MATERIALET BESTÅR AV TVÅ ÖVNINGAR:

- **Valbudskapet** - en analys av ett riksdagspartis valbudskap ur ett människorättsperspektiv.
- **Valfrågan** - en jämförande analys av flera riksdagspartiers reformförslag i en valfråga ur ett människorättsperspektiv.

I BILAGOR FINNS:

- En **elevhandledning** som eleverna använder för att undersöka om mänskliga rättigheter ingår i partiets valbudskap och vilken inriktning budskapet i så fall har.
- **Begrepp och definitioner** av mänskliga rättigheter som beskriver grundläggande delar inom mänskliga rättigheter.
- En **guide** för tolka partiernas valfilm.
- I handledningens sista del finns **länkar** till partiernas valfilmer och valplattformar.

Valbudskapet

ÖVNINGEN BESTÅR AV TRE DELAR:

- Lärarledd information om mänskliga rättigheter
- Genomförande - analys av valbudskap
- Jämförande diskussion i helklass

1. Lärarledd information

I den första förberedande delen får eleverna läsa elevmaterialet om de mänskliga rättigheterna. Inled med att visa en kort film som introducerar de mänskliga rättigheterna. [Filmen finns här.](#)

Vi rekommenderar även att du som lärare går igenom:

- Skillnaden mellan *medborgerliga* och *politiska rättigheter* och *ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter*.
- Begreppet mänskliga rättigheter utifrån *universalitetsprincipen*, att mänskliga rättigheter gäller för alla människor i hela världen.
- *Odelbarhetsprincipen*, att ingen mänsklig rättighet går att särskilja eller värdera högre jämfört med andra rättigheter.
- *Olika gruppers mänskliga rättigheter*, exempelvis barns, flyktingars, kvinnors, urfolks och HBTQI-personers rättigheter.
- Skillnaden mellan *positiva* och *negativa rättigheter*.

2. Genomförande

I den andra delen av övningen analyserar eleverna riksdagspartiernas valbudskap utifrån ett människorättsperspektiv.

1. Dela in eleverna i grupper om 3-5 personer.
2. Varje elevgrupp får välja ett riksdagsparti som de ska granska.
3. Val av analysobjekt. Här kan du, eller tillsammans med eleverna, välja mellan tre typer av valbudskap med olika omfattning:
 - Riksdagspartiernas valfilmer. (länkas nedan i takt med att de släpps).
 - Partiledardebatt. Förslagsvis tv-sända debatter.
 - Partiernas valprogram eller valmanifest.
4. Respektive elevgrupp får analysera partiets valbudskap utifrån ett människorättsperspektiv. Här tar eleverna hjälp av en handledning som finns i elevmaterialet. Gå igenom handledningen med eleverna innan analysen påbörjas. För elever som ska analysera valfilmer finns *Guiden - tolka partiernas valfilm* som hjälper eleverna att tolka budskapet i en valfilm, hur människorättsfrågor kan framställas i valfilmer, osv.
5. När alla elevgrupper är klara med sina analyser kan de samlas för en gemensam jämförande diskussion och reflektion i helklass.

3. Jämförande diskussion i helklass

Avsluta med att låta grupperna dela med sig av vad de upptäckt under arbetets gång i helklass. Utgå gärna från frågorna:

- Är vissa mänskliga rättigheter vanligare i partiernas valbudskap? Exempelvis medborgerliga och politiska rättigheter eller ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter. Om ja, kan ni ge någon förklaring till att en viss grupp av rättigheter är vanligare i partiernas valbudskap?
- Finns det något eller några riksdagspartier som skiljer sig från de andra partierna när det gäller hur mänskliga rättigheter framställs? T.ex. att ett partis valbudskap tar upp fler eller färre mänskliga rättigheter jämfört med övriga partiernas valbudskap eller har en annan vinkel.
- Gäller rättigheterna som partierna tar upp främst för de som är svenska medborgare *eller* har rättigheterna ett globalt perspektiv, det vill säga att rättigheterna ska gälla för hela världens befolkning?
- Visar partiernas valbudskap respekt för allas lika rättigheter eller lyfts någon grupp fram som viktigare än en annan? Kan ni se någon likhet eller skillnad mellan partiernas valbudskap?
- Riktat sig partiernas valbudskap mot vissa gruppers mänskliga rättigheter? Om det är så att några grupper lyfts fram som viktigare, varför tror ni att det är så?
- Vilka positiva och/eller negativa rättigheter tar partierna upp?
- Är de mänskliga rättigheterna en viktig valfråga för riksdagspartierna? Diskutera fram ett svar.
- Kan riksdagspartiernas valbudskap och förslag på förändringar stärka eller försvaga de mänskliga rättigheterna? Diskutera fram ett svar.

Fördjupning: Valfrågan

Valfrågan genomförs individuellt, eller i grupp, och bygger vidare på den tidigare övningen. Uppgiften kan genomföras i skriftlig form, men själva analysen kan med fördel sammanfattas i en kortare presentation, diskussion eller seminarium.

1. Eleven/eleverna väljer ut 2-3 riksdagspartier som ska granskas och jämföras.
2. Eleven/eleverna väljer ut en valfråga (t.ex. vården, skolan, klimatkrisen, integration och migration, lag och ordning).
3. Eleven/eleverna får fördjupa sig i partiernas reformförslag i valfrågan. I sin tolkning och analys av partiernas reformförslag kan eleven t.ex. utgå från följande frågor:
 - Kan partiets reformförslag kopplas till viss en grupp av mänskliga rättigheter? Exempelvis medborgerliga och politiska rättigheter eller ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter.
 - Kan partiets reformförslag stärka eller försvaga vissa grupper rättigheter? Exempelvis kan ett reformförslag om ökad satsning på jämställdhet mellan könen bidra till att stärka kvinnors rättigheter. Exempelvis kan ett reformförslag i syfte att begränsa flyktinginvandring försvaga flyktingars rätt till asyl.
 - Gäller partiets reformförslag enbart svenska medborgare eller är det en rättighet som gäller hela världens befolkning?
 - Vilken effekt får reformförslaget för olika grupper av människor? Exempelvis att minska det svenska biståndet till fattigdomsbekämpning i andra länder för att istället satsa på fler bostäder som kan stärka hemlösa situation i Sverige, kan stärka rätten till bostad nationellt, men försvaga rätten till mat och bostad för befolkningen i fattiga länder.
4. Eleven/eleverna avslutar med att göra en jämförande analys om hur de två partiernas reformförslag skulle bidra till skyddet av mänskliga rättigheter. I jämförelsen kan eleven utgå från frågorna ovan och sammanfatta slutsatser hur de två partiernas reformförslag stärker de mänskliga rättigheterna.

Kort om Amnestys valkampanj 2022

I samband med riksdagsvalet 2022 väljer Amnesty att uppmärksamma ett antal aktuella människorättsfrågor för att belysa – att oavsett vilka som leder landet – har de ansvar för att Sverige lever upp till sina internationella åtaganden. Många av de politiska frågor som diskuteras i en valkampanj har, direkt eller indirekt, bäring på mänskliga rättigheter. Läs gärna mer om frågorna som lyfts inom ramen för kampanjen [här](#).

Varför?

Samhällskunskap, ämnets syfte

- *"I undervisningen ska eleverna ges möjlighet att utveckla kunskaper om frågor som berör makt, demokrati, jämställdhet och de mänskliga rättigheterna."*
- *"Dessutom ska undervisningen bidra till att skapa förutsättningar för ett aktivt deltagande i samhällslivet. [...] Det omfattar förmåga att söka, strukturera och värdera information från olika källor och medier samt förmåga att dra slutsatser utifrån informationen."*

Samhällskunskap 1a1/1b, centralt innehåll

- *"De mänskliga rättigheterna; vilka de är, hur de förhåller sig till stat och individ och hur man kan utkräva sina individuella och kollektiva rättigheter."*
- *"Medborgarnas möjligheter att påverka politiska beslut på de olika nivåerna. Maktfördelning och påverkansmöjligheter i olika system och på olika nivåer utifrån grundläggande demokratimodeller. Möjligheter och utmaningar med digitaliseringen när de gäller frågor om demokrati och politik. Politiska ideologier och deras koppling till samhällsbyggande och välfärdsteorier."*
- *"Samhällsvetenskapliga begrepp, teorier, modeller och metoder i samband med undersökningar av samhällsfrågor och samhällsförhållanden. Exempel på metoder för att bearbeta information är statistiska metoder, samhällsvetenskaplig textanalys, argumentationsanalys."*

Länkar till material

Valfilmer – riksdagspartiernas filmer inför riksdagsvalet

(Länkar tillkommer i uppdaterad version i aug.)

- Centerpartiets valfilm
- Kristdemokraternas valfilm
- Liberalernas valfilm
- Miljöpartiets valfilm
- Moderaternas film:
- Socialdemokraternas valfilm
- Sverigedemokraternas valfilm
- Vänsterpartiets valfilm

Valplattform, valprogram

- Centerpartiets [valplattform](#)
- Kristdemokraternas [valplattform](#)
- Liberalernas [valplattform](#)
- Miljöpartiets [valplattform](#)
- Moderaternas [valplattform](#)
- Socialdemokraternas [valplattform](#)
- Sverigedemokraternas [valplattform](#)
- Vänsterpartiets [valplattform](#)